

RAZPRAVA O STRATEGIJI RAZVOJA SPLOŠNIH KNJIŽNIC 2013–2020

V okviru Slovenskega knjižnega sejma 2012 je bila v prostorih Cankarjevega doma 22. novembra 2012 organizirana strokovna razprava *Knjižnice od kod in kam – strategija razvoja splošnih knjižnic od 2013 do 2020*.

Razpravo je vodila Tanja Tuma, podpredsednica Društva slovenskih založnikov, razpravljalci pa so bili:

- mag. Jelka Gazvoda (direktorica Mestne knjižnice Ljubljana),
- Vilijem Leban (direktor Mestne knjižnice Kranj),
- mag. Barbara Kovar (vodja Oddelka za razvoj Mariborske knjižnice),
- dr. Ana Vogrinčič Čepič (predavateljica na Filozofski fakulteti na področju sociologije in na področju bibliotekarstva),
- Zdravko Kafol (direktor Zbornice knjižnih založnikov in knjigotržcev pri Gospodarski zbornici Slovenije),
- Vesna Horžen (predsednica Združenja splošnih knjižnic).

Javno razpravo je organiziralo Združenje slovenskih splošnih knjižnic, ki ima domačo stran na spletnem naslovu <http://zdruzenje-knjiznic.si/>, kjer so objavljeni razni dokumenti, med njimi tudi Javnomnenjska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic v Sloveniji (<http://zdruzenje-knjiznic.si/media/website/javnomnenjska-raziskava-med-clani-uporabniki-in-neuporabniki-splosnih-knjiznic-v-sloveniji/ZDRUZENJE-SPLOŠNIH-KNJIŽNIC-poročilo-raziskave-29-09-2011.pdf>), prva tovrstna raziskava v Sloveniji.

Po uvodnem pozdravu in predstavitvi razpravljalcev je Tanja Tuma pojasnila, da bo razprava potekala v treh tematskih sklopih glede na vrsto odnosov med knjižnico in okoljem, v katerem knjižnica deluje:

- knjižnica – uporabniki,
- knjižnica – lokalna skupnost,
- knjižnica – stroka.

Barbara Kovar, ki je poudarila pomen orientiranosti knjižnice na uporabnike knjižnice, je najprej na kratko

predstavila Strategijo razvoja splošnih knjižnic in glavna področja:

- organizacija, delovanje in mreža splošnih knjižnic,
- storitve splošnih knjižnic,
- usposobljenost in znanje knjižničarjev,
- knjižnica kot aktivni dejavnik v družbenem okolju.

Besedilo dokumenta o strategiji je dostopno na spletnem naslovu http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2012/strategija_razvoja_splosnih_knjiznic_predlog_za_razpravo_strokovne_javnosti_avg_sep2012.pdf.

Vilijem Leban je poudaril, da mora biti knjižnica orientirana h končnemu uporabniku. V Mestni knjižnici Kranj želijo, da postane knjižnica "dnevna soba" mesta. Posebej se posvečajo mladim uporabnikom knjižnice, tudi z opremljanjem knjižnice s sodobnimi tehnološkimi pripomočki, ki mlade najbolj pritegnejo, saj jih na ta način tudi spodbujajo k obisku knjižnice in uporabi njenih storitev.

V sklopu razprave knjižnica – uporabniki je mag. Jelka Gazvoda poudarila, da mora knjižnica ustvariti ustrezno ponudbo knjižničnih storitev, da se s tem pojavi tudi povpraševanje po teh storitvah. Tako v MKL posebne storitve ponujajo uporabnikom v tretjem življenjskem obdobju (npr. izobraževanje za uporabo informacijskih tehnologij), mladim in tudi ženskam po 45 letu, za katere so ugotovili, da imajo specifične potrebe. Knjižnica izbira glede na okolje, v katerem deluje, kaj je primerno za uporabnike knjižnice. Zelo pomembno vlogo ima pri tem permanentno izobraževanje zaposlenih v knjižnici, saj le tako lahko sledijo sodobnim trendom in širijo nabor storitev knjižnice. Nekatere storitve sploh ne zahtevajo velikih finančnih vlaganj, temveč jih lahko knjižničarji pripravijo sami, glede na svoje znanje in izkušnje.

Ana Vogrinčič Čepič je pojasnila transformacijo knjižničnih praks, na kar vpliva predvsem vedno večja uporaba e-tehnologij. Poslanstvo knjižnice, vloga tiskane knjige in predstavitev knjižnice v javnosti je v sodobnih časih podvržena pritiskom in s tem tudi spremembam. Povzela je, da se knjižnica ne sme popolnoma transformirati, temveč naj sodobne prakse pripne k

obstoječim. Pomembno se ji zdi, da knjižnica ne izgubi svoje identitete in svoje osnovne funkcije. Knjižnica se mora odpirati, vendar naj bo fokus na knjigi, branju, besedni in literarni kulturi. Pomembno je, da knjižnica omogoča bralcu fizični stik s knjigami. Neujemanje med tem, kaj je javna podoba knjižnice, in tem, kaj knjižnica dejansko dela, ne sme biti preveliko. V zavesti ljudi je, da je osnovna vloga knjižnice ta, da si lahko izposojajo knjige. Opozorila je še na "nevarnost", da bi knjižnice postale preveč "tržno" orientirane.

Zdravko Kafol je prav tako poudaril, da se mora knjižnica zavedati osnovnega poslanstva in to svojo vlogo v družbi tudi ohranjati. Zato se mu zdi Strategija zelo pomemben dokument, podobnega bi morali pripraviti tudi založniki in knjigotržci.

V sklopu razprave knjižnica – lokalna skupnost je Vesna Horžen pojasnila, da v knjižnicah seveda spremljajo lokalno okolje, v katerem delujejo, in to ne samo z vidika financiranja. Pojasnila je, da bo "boj" knjižnic, da se ohrani vsaj takšen položaj knjižnic, kot je danes, trd.

Razpravljalci so izpostavili predvsem problem finančnih sredstev, ki jih lokalne skupnosti zagotavljajo za delovanje knjižnic. Verjetno bodo morale knjižnice še kar nekaj časa delovati v razmerah, ko ne bodo imele na razpolago kaj dosti več denarja, kot ga imajo sedaj. Zanimivo ob tem je bilo mnenje Vilijema Lebana, ki je poudaril, da sredstva vsekakor so, vendar se je treba ustrezno angažirati in jih pridobiti. Tako bodo v njihovi knjižnici v bližnjem odprli novo enoto v Preddvoru.

V sklopu knjižnica – stroka je Zdravko Kafol najprej predstavil nekaj podatkov o tem, kako pomembne so splošne knjižnice kot kupci na področju založništva in knjigotrštva v Sloveniji. Lani so knjižnice za nakup gradiva namenile približno 7 mio evrov in to je zelo pomemben podatek ob dejstvu, da je letni proračun dejavnosti založništva in knjigotrštva v Sloveniji približno 50 mio evrov, v dejavnosti pa je zaposlenih približno 1.300 ljudi. V založništvu je pomemben krog avtor – založnik/knjigotržec – kupec. Poudaril je, kako pomembno je, da knjižnica ohranja vlogo knjižnice, založnik pa vlogo založnika.

Tanja Tuma je pojasnila, da v Sloveniji izide približno 3.500 naslovov letno za komercialne namene, zato nekateri govorijo tudi o hiperprodukciji izdaj. Postavila je vprašanje, ali je zaradi racionalizacije poslovanja smiselno, da se ohranja obstoječe število splošnih knjižnic in založnikov. Gospa Kovar je pojasnila, da knjižnica mora delovati kot poslovni sistem, od knjižnice same pa je odvisno, kako bo v svojem okolju delovala in uporabila obstoječa sredstva. Glede tega je Vesna Horžen

poudarila, kako pomembno je določiti nabavno politiko knjižnice (torej, kaj bo knjižnica kupovala in zakaj) in vsako leto sprejeti načrt nakupa (glede na sredstva, ki so na razpolago za posamezno leto).

Jelka Gazvoda je glede števila založnikov pojasnila, da ti očitno kar dobro delujejo, saj ni zaznati, da bi jih veliko propadlo. Glede racionalizacije v knjižnici je poudarila, da je obdelava knjižnega gradiva v knjižnici najdražji proces, zato bi ga bilo smiselno racionalizirati. Glede prihodnosti je menila, da je smiselna uvedba skupne platforme e-knjig ter nujna posodobitev sistema COBISS, ki je osnova za strokovno delo v knjižnicah. Vilijem Leban je ponovno poudaril, da se mora knjižnica prilagoditi uporabnikom, sicer gre za neracionalno porabo javnih sredstev. Ana Vogrinčič Čepič pa je izpostavila vprašanje "strukture" knjig v knjižnici.

Del razprave je bil namenjen problemu kakovosti knjig, ki prihajajo v knjižnice. Vprašljiva je tako vsebinska kakovost, še bolj pa jezikovna. Predstavniki splošnih knjižnic so poudarili, da je bdenje nad ustrezno kakovostjo knjig naloga uredniških odborov pri založnikih. Jelka Gazvoda je ob tem izpostavila nerealno pričakovanje, da bi v knjižnici lahko prebrali vse gradivo, ki ga dobijo na police, saj to enostavno ni možno. To delajo, seveda s pomočjo zunanjih sodelavcev, le pri otroški literaturi. Pomembno pa je, da se opozori na nekakovostna dela. Knjižnice imajo glede na izkušnje že vedenje, katere založbe izdajajo kvalitetna dela, katere pa ne. To je v današnjih časih, ko sredstev za nakup knjižničnega gradiva ni na pretek, pomemben dejavnik pri odločitvi za nabavo gradiva.

Dokument Strategija razvoja splošnih knjižnic je še v osnutku, zato bodo snovalci/pisci besedila z veseljem sprejeli tudi mnenje in predloge vseh, ki bodo strategijo prebrali in se jim bo ob tem utnil predlog za dopolnitev strategije.

Zdenka Kamenšek